

Nr 43

Av herr Björkänge m. fl., om avveckling av städernas auktionsmonopol.

(Lika lydande med motion nr 37 i Första kammaren)

Enligt allmänt omfattad tolkning av vissa kungl. resolutioner från åren 1680—1731 äger de svenska stadskommunerna ensamrätt att inom stadsområdet anordna offentlig auktion för frivillig försäljning av enskild egendom. Auktionsmonopolet anses vara en kommunal angelägenhet, varom det i princip står varje stad fritt att besluta. Ett 40-tal städer utövar för närvarande sitt auktionsmonopol, varjämte några utarrenderar rättigheten. För auktionsförfarandet gäller vanligen — dock ej obligatoriskt — av länsstyrelsen fastställt reglemente. Beträffande auktionsprovisionen, som normalt regleras i reglementet, synes icke gälla bestämmelserna i 74 § kommunallagen om att beslut om nya eller förhöjda avgifter »å den allmänna rörelsen» skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Om auktion hålles i strid mot stadens ensamrätt gäller i regel att den provision skall inbetalas till staden som skulle ha tillkommit staden om auktionen förrättats i enlighet med monopolets föreskrift. Den vanliga följden för den enskilde i sådana fall blir således dubbel provision. I vissa reglementen stadgas också bötest sanktioner.

Vid inkorporering av omgivande områden till stad utsträcker monopolet i princip även till dessa områden. Vissa avvikelser från denna princip har dock förekommit. I några fall har sålunda förekommit att auktionsmonopolet tillämpats i nyinkorporerade stadsdelar först efter en övergångstid. I andra fall har föreskrivits att stadens auktionsbestämmelser skall gälla de införlivade områdena endast i den mån dessa kommer att stadsplanebeläggas. I åtminstone ett fall gäller emellertid monopolbestämmelserna endast ett tidigare stadsområde, varigenom de inre stadsdelarna omfattas av monopolet, medan de yttre — såväl tät- som glesbebyggda — ej omfattas.

Enligt vår mening är auktionsmonopolet en kvarleva som numera inte kan anses vara berättigad. Monopolet får ses som ett uttryck för de näringspolitiska och näringsgeografiska strömningar som gjorde sig gällande under 1600- och 1700-talen. Dess ursprungliga syfte torde ha varit att främja de dåvarande städernas utveckling. I detta avseende torde det numera inte spela någon som helst roll. Det har i stället utvecklats till en

kombination av kommunalt näringsutövningsmonopol och kommunal beskattningsrätt, som dessbättre saknar motsvarighet på andra områden.

Det bör uppmärksammas att monolet inte är förenat med någon uttrycklig föreskrift om skyldighet för stadens auktionsverk att åtaga sig varje erbjudet uppdrag. Även om de berörda auktionsverken i allmänhet torde vara välvilligt inställda i detta avseende kan de inte anses lämpliga för alla slags auktioner. Om någon i stället för att anlita auktionsverket ombesörjer auktionen på annat sätt utgår såsom nämnts auktionsprovision till staden. I sådana fall får monolet karaktären av en beskattningsrätt som måste anses godtycklig. Inte minst inom med städer införlivade landsbygdsområden har denna beskattningsrätt kommit till en förhållandevis flitig tillämpning beträffande lantbruksauktioner. Då ytterligare inkorporering av omgivande områden synes bli aktuell beträffande åtskilliga städer utgör detta ett ytterligare betydelsefullt motiv för auktionsmonoplets avskaffande.

Frågan om auktionsmonoplets avskaffande har tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I anledning av väckt motion hänvisade allmänna beredningsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17 år 1954 till den då planerade utredningen om städernas särskilda rättigheter och skyldigheter. Enligt direktiven begränsades emellertid denna utredning till att gälla städernas rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten. Då auktionsmonolet icke gäller städernas förhållanden till staten kunde utredningen beträffande detta endast konstatera att det utgjorde en sådan kommunal angelägenhet, som ej föll inom ramen för dess uppdrag. Något förslag rörande avveckling eller bibehållande av monolet avgavs sålunda inte av utredningen.

Frågan om auktionsmonopolrättighetens vara eller icke vara är emellertid inte någon uteslutande kommunal angelägenhet utan ett spörsmål som är beroende av statsmakternas beslut. Såsom allmänna beredningsutskottet framhöll i sitt förut nämnda utlåtande bör man icke bortse från att fri konkurrens på detta, liksom på andra områden, i vissa fall skulle leda till bättre service och lägre kostnader. Enligt vår mening är detta ett tillräckligt motiv för avveckling, men härtill kommer också främst det inslag av godtycke som ligger i den nuvarande ordningen. En avveckling av monolet behöver emellertid inte innebära att de kommunala auktionsverken måste avvecklas. Där så anses motiverat kan de bestå och bedriva sin verksamhet i konkurrens med andra företag i branschen.

Allmänna beredningsutskottet framhöll 1954 att en utbrytning av föreliggande fråga ur det större sammanhanget i och för sig vore tekniskt möjlig. Då frågan av ovan nämnda skäl inte behandlats i det åsyftade större sammanhanget, nämligen inom utredningen rörande städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, är det nu ange-

läget att den utan dröjsmål upptages till prövning och att därav föranlett förslag snarast förelägges riksdagen.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställles,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att förslag rörande avveckling av den på vissa kungl. resolutioner från åren 1680—1731 grundade ensamrätten för stadskommuner att inom stadsområdet anordna offentlig auktion för frivillig försäljning av enskild egendom snarast måtte föreläggas riksdagen.

Stockholm den 15 januari 1963

Karl Björkänge

Gunnar Larsson
i Luttra

Emil Elmwall

Arne Persson
i Heden

Bengt Börjesson
i Falköping

Erik Grebäck

Harry Wahrendorff

Arne Magnusson
i Nennesholm

Fritz Börjesson
i Glömminge

Rune Gustavsson
i Alvesta
